

Archeologienota
Aalst – Gentse steenweg 412-416

Natasja Reyns

Bornem
2023

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2023/12.807/174

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	9
2.3	Onderzoeksopdracht	9
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	9
2.3.2	Beschrijving geplande werken	10
2.3.3	Werkwijze	11
2.4	Assessmentrapport	16
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	16
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	23
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	28
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	29
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	30
3	Samenvatting	33
4	Bibliografie	34
4.1	Publicaties	34
4.2	Websites	34
5	Bijlagen	35
5.1	Archeologische periodes	35

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2023G164

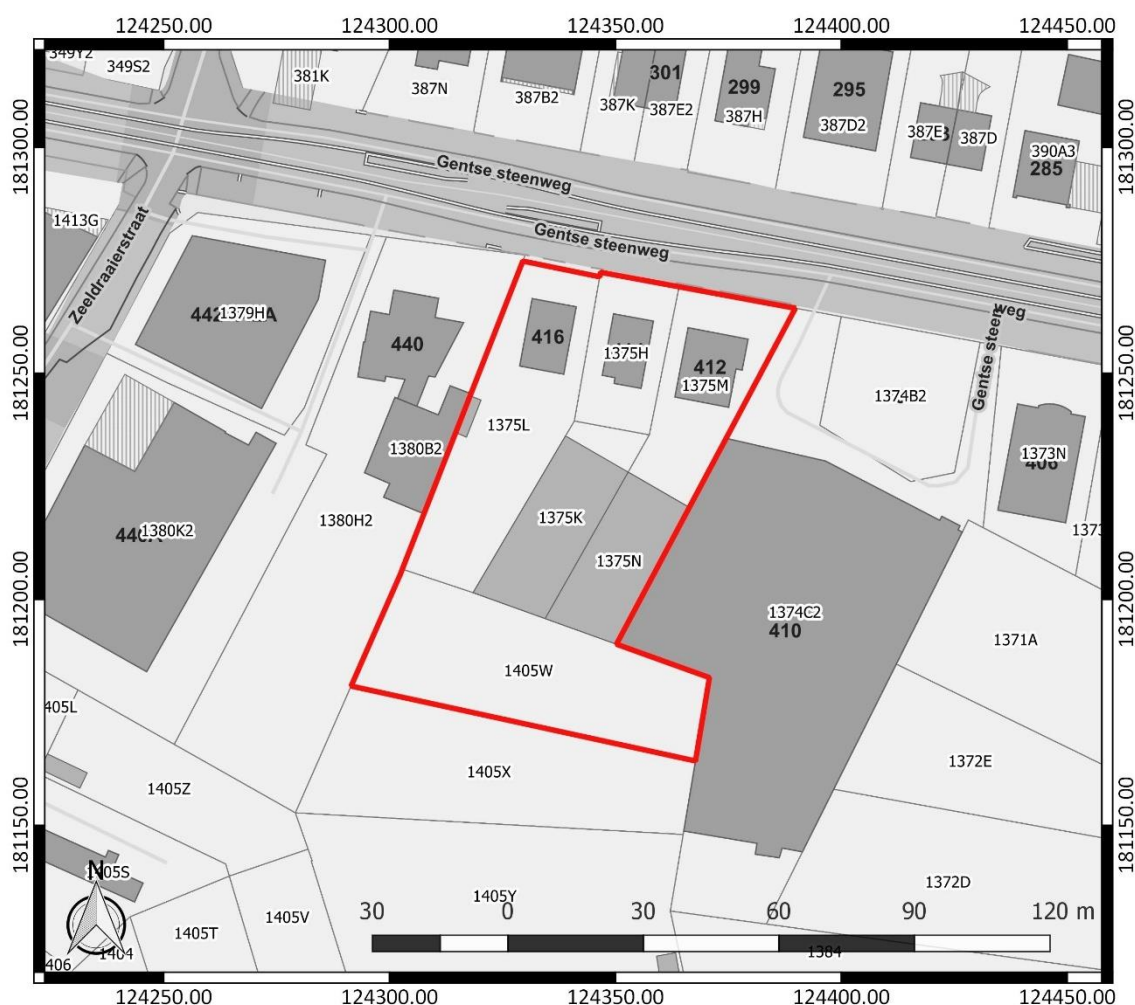
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Oost-Vlaanderen, Aalst, Gentse steenweg, Siesegemkouter

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 124291.50, 181164.28
- 124389.84, 181274.84

Kadastraal plan:

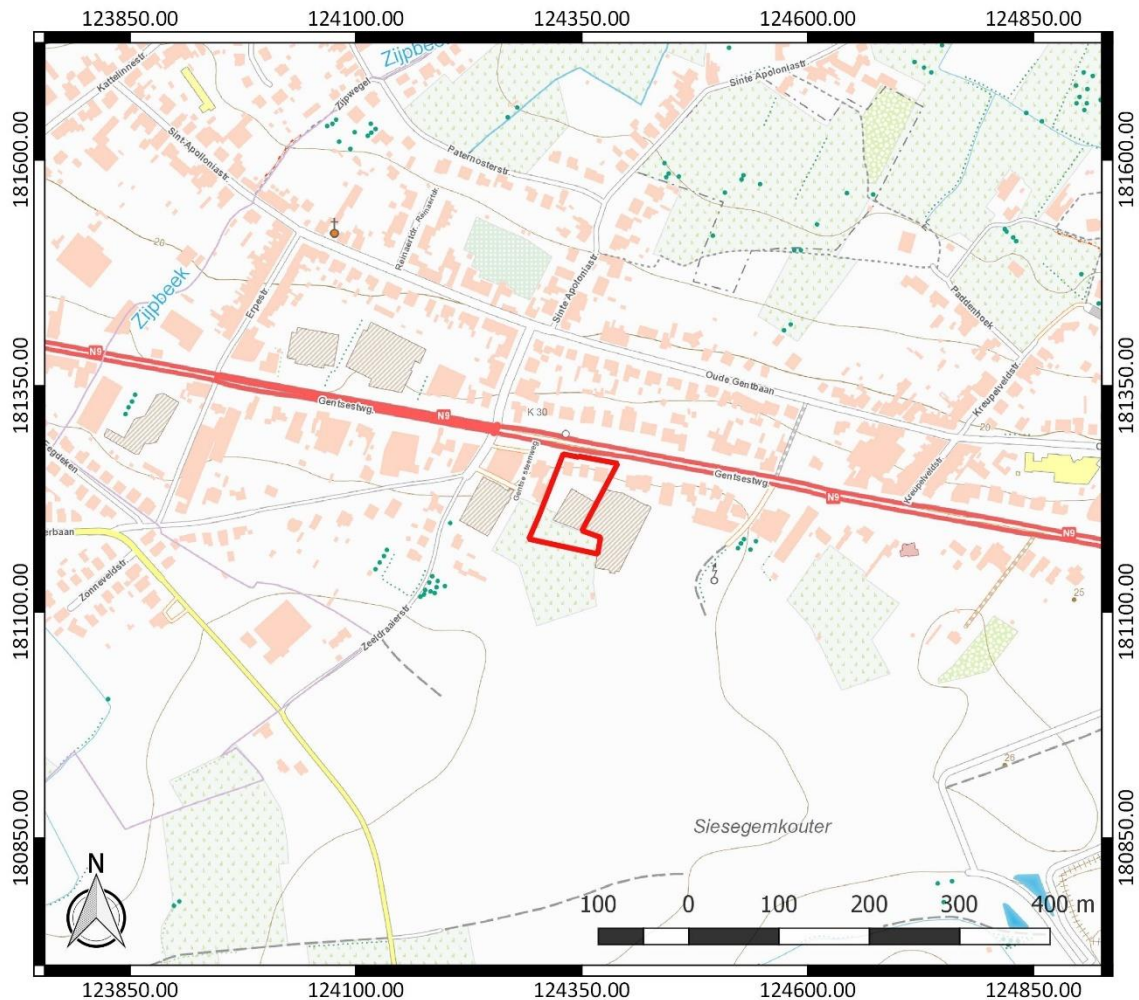

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Aalst, Afdeling 2, sectie C, nummers 1375H, 1375K, 1375L, 1375M, 1375N en 1405W

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 6038 m²

Topografische kaart:

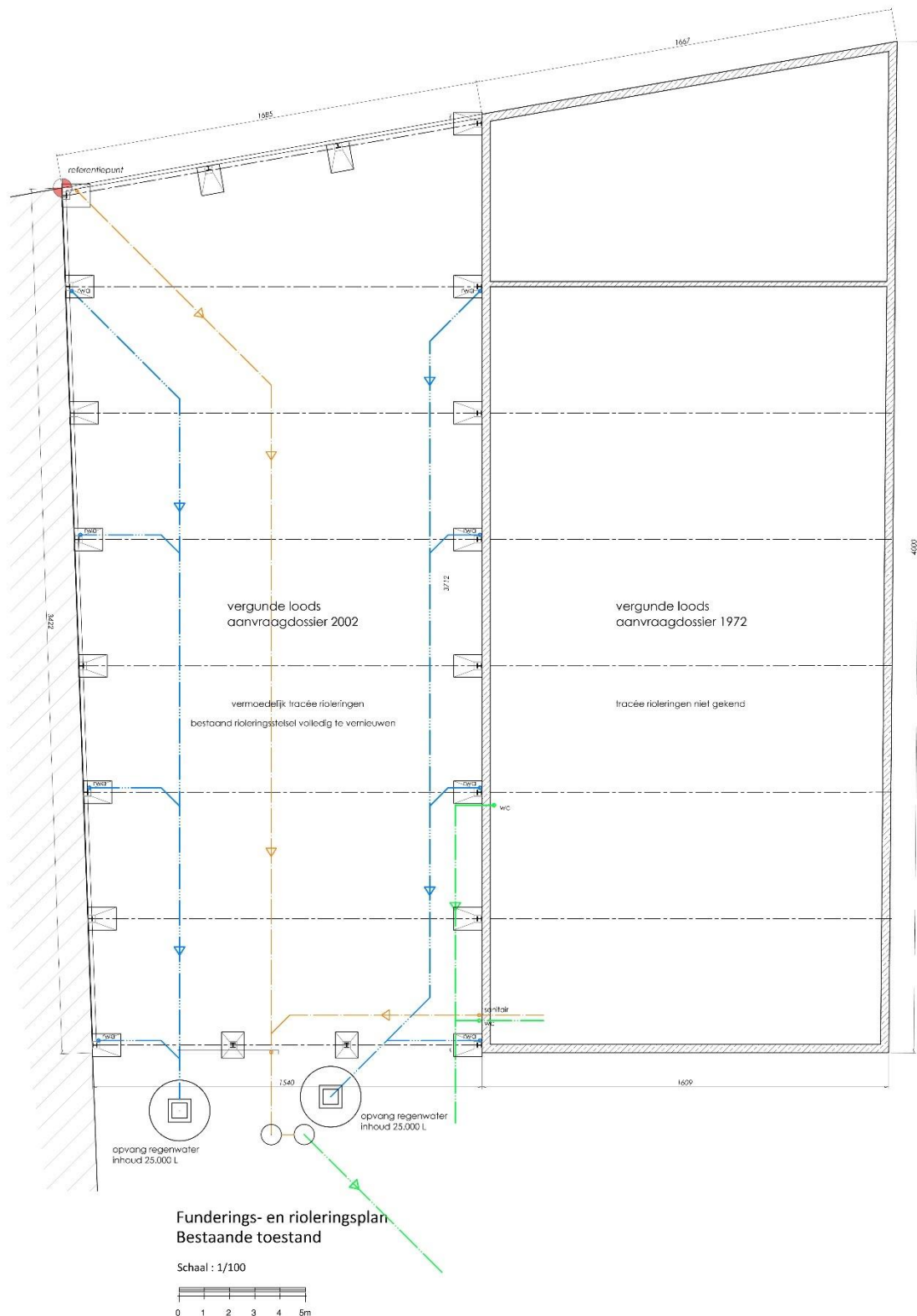

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

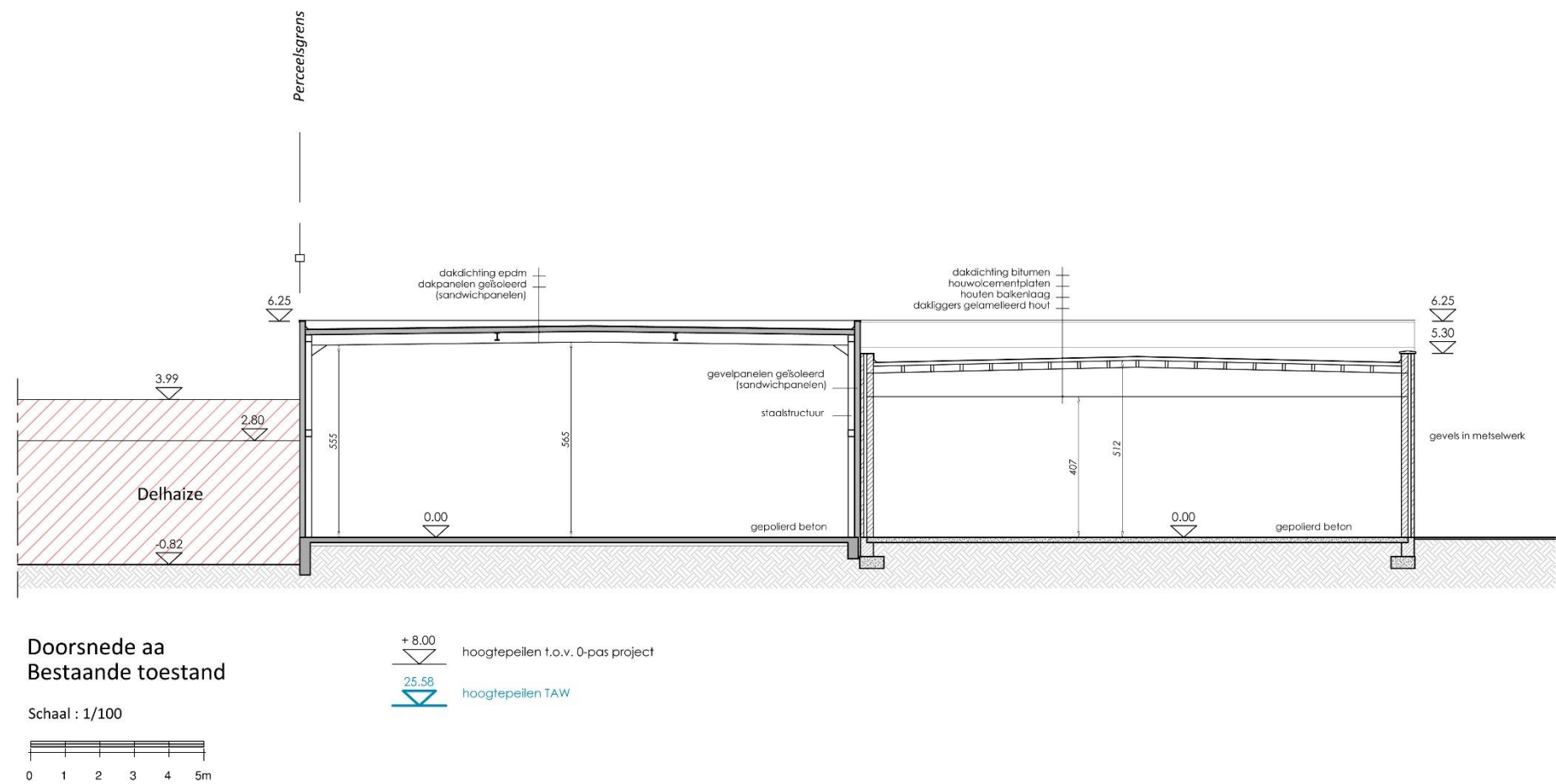
Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 18/07/2023 – 09/08/2023

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: de bestaande loodsen zijn voorzien van twee regenwaterputten van 25.000 l. Verwacht wordt dat ze een verstoring tot ca. 3,20 m diepte hebben veroorzaakt. De bestaande woningen zouden onderkelderde zijn, maar daar zijn geen plannen of foto's van beschikbaar.

Figuur 3: Funderings- en rioleringsplan bestaande loodsen

Figuur 4: Snede bestaande loodsen

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

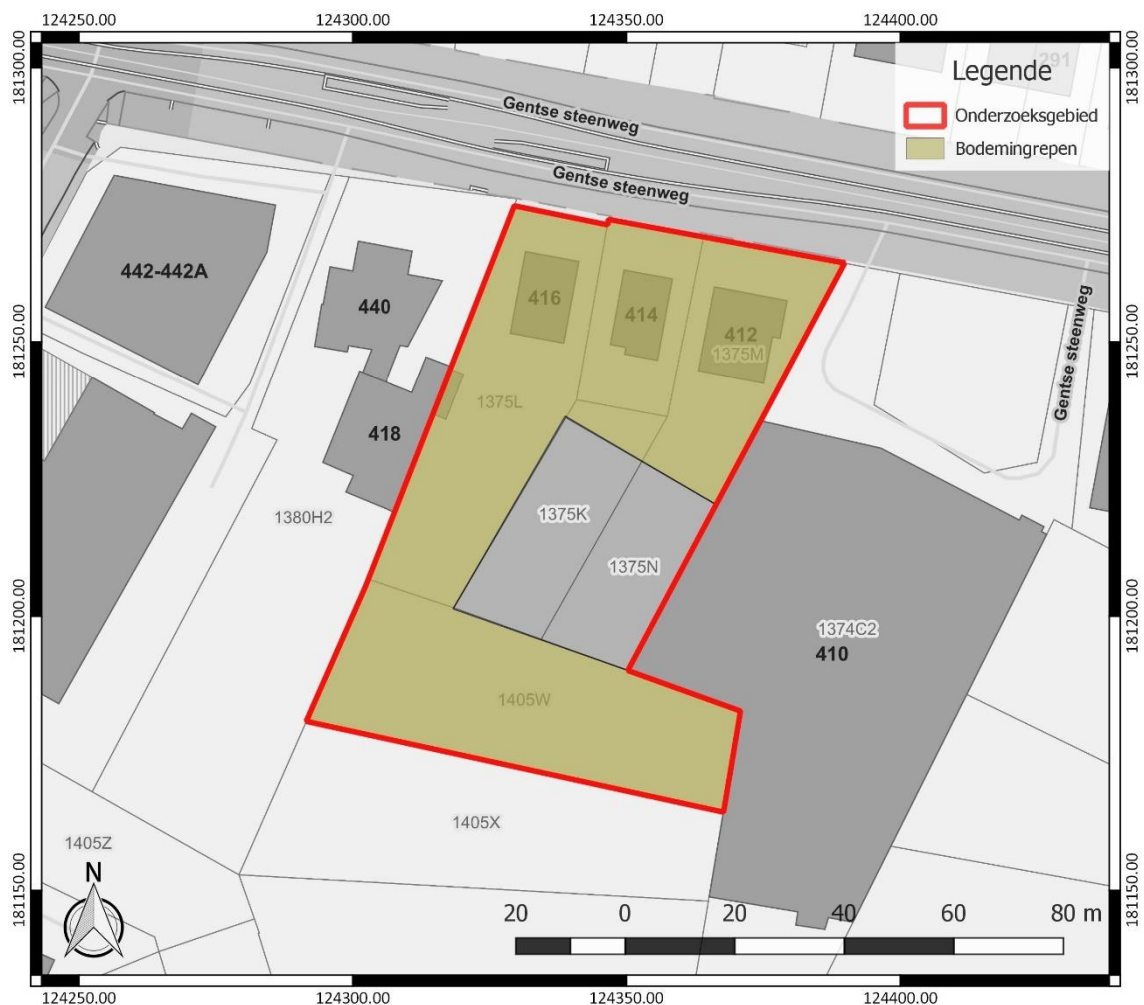
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: in een zone van ca. 4817 m² worden op het terrein significante bodemingrepen gepland in het kader van de geplande werken.

Figuur 5: Aanduiding van de zone waar significante bodemingrepen gepland worden, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

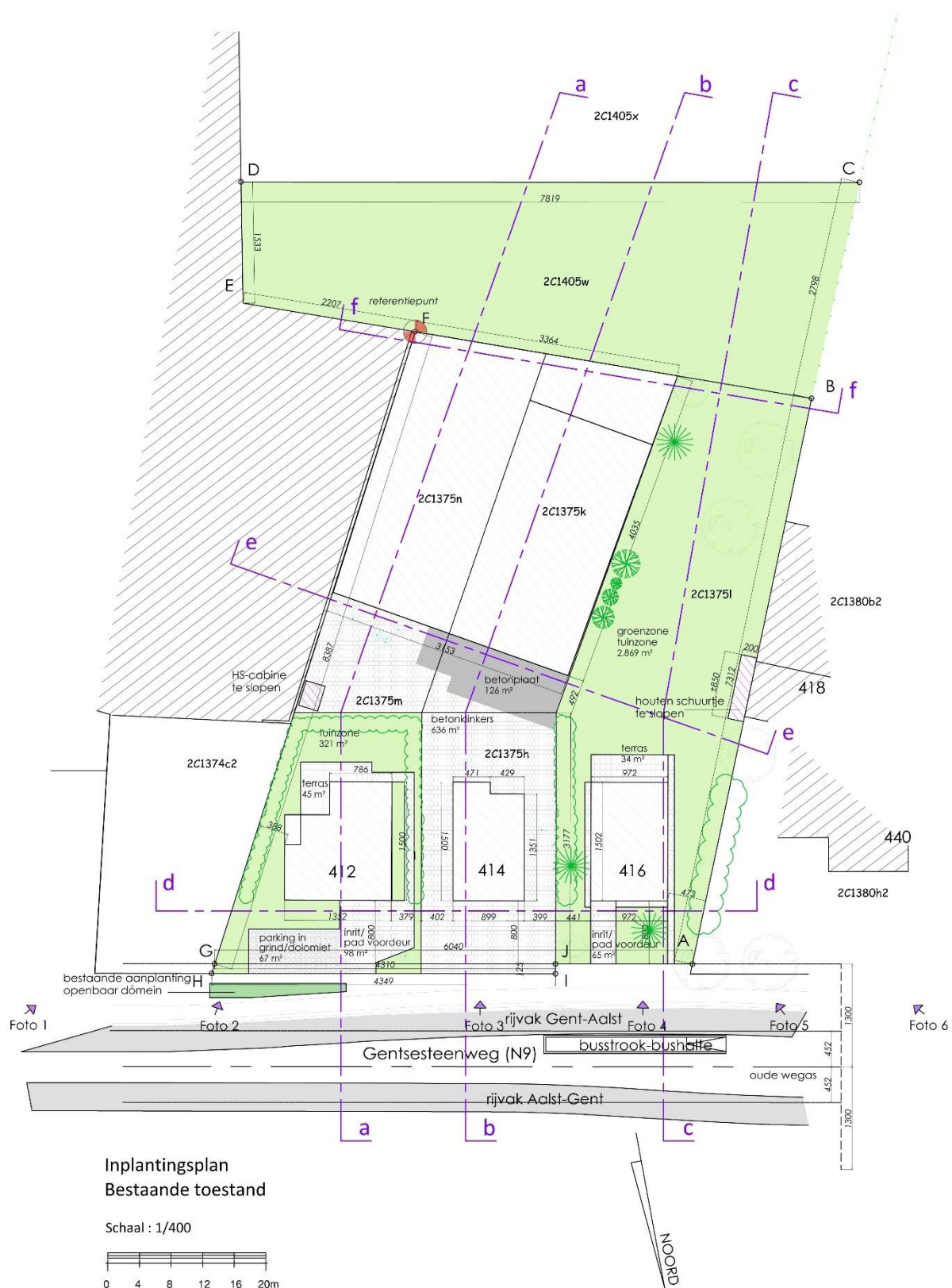
2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de uitbreiding van de bestaande loodsen voorzien. Daarvoor worden de drie bestaande woningen aan de zijde van de Gentse Steenweg gesloopt en wordt de bestaande verharding opgebroken. Delen in het oosten en centraal op het terrein zullen beperkt afgegraven worden om een geleidelijker verloop van het terreinprofiel te bekomen. Het noordwesten van het terrein zal daarentegen aangevuld worden.

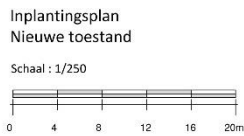
De nieuwe loodsen bestaan uit een vloerplaat op volle grond en op funderingspijlers. De verstoringsdiepte van de geplande pijlers wordt geschat op 80 cm tot 1,20 m, maar de precieze verstoringsdiepte ligt nog niet vast. Ze is afhankelijk van de resultaten van het sonderingsonderzoek dat nog moet plaatsvinden en het advies van de stabiliteitsingenieur.

Rondom de uitbreiding van de loodsen wordt een nieuwe verharding aangelegd. Die zal een verstoringsdiepte van ca. 65 cm kennen. Er worden ook nieuwe parkeerplaatsen aangelegd en een fietsenstalling. Deze bodemingrepen kennen een verstoringsdiepte van ca. 40 cm. Rondom de verhardingen komt een groenzone met de aanleg van gras en de aanplanting van struiken. Dit betekent een verstoringsdiepte van ca. 40 cm. Ook achteraan komt een groenzone. Daarin wordt een wadi van 270 m² voorzien. Die zal een verstoringsdiepte van ca. 60 cm kennen.

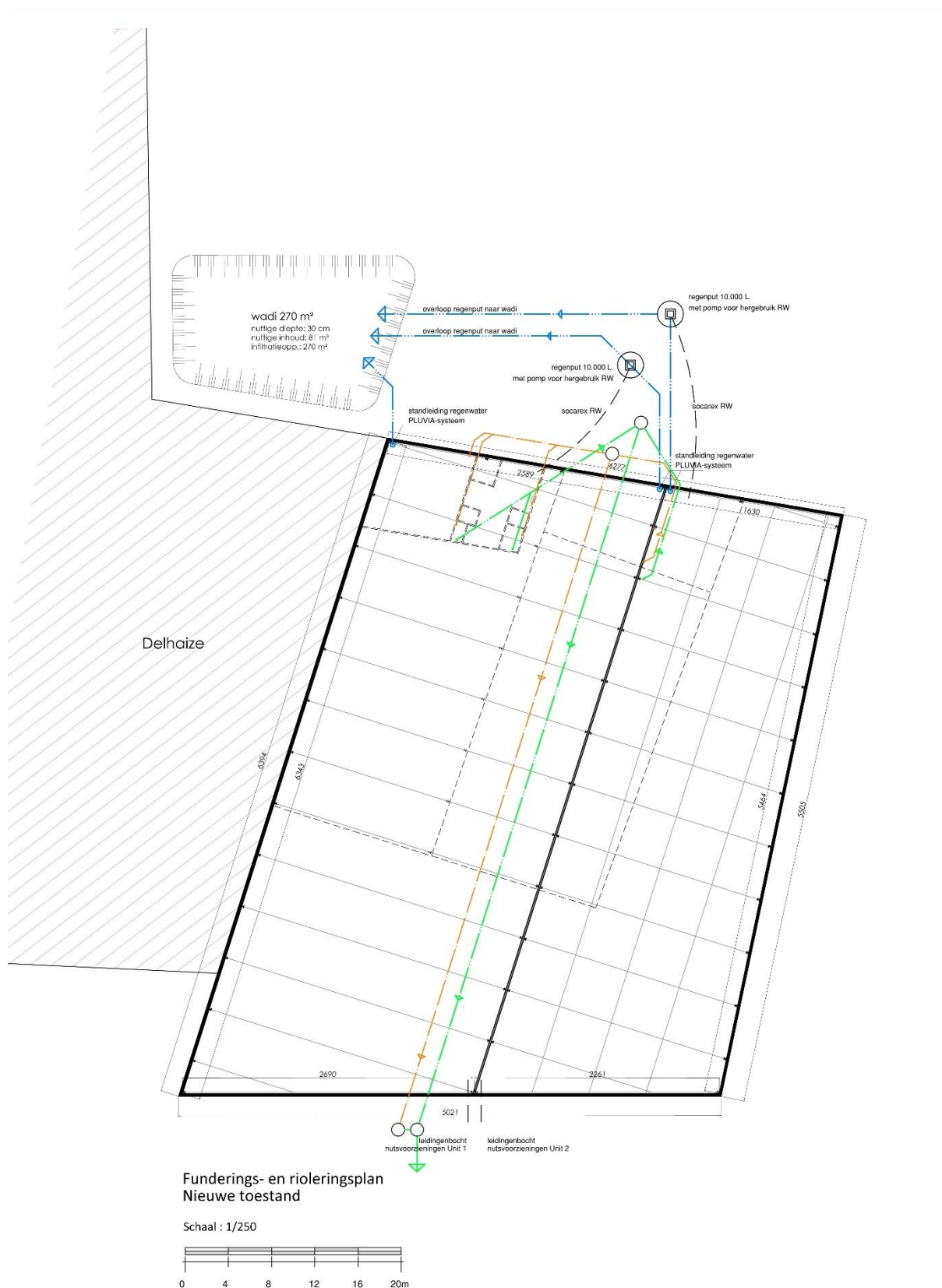
Voor de afvoer van regenwater worden achteraan de bestaande loodsen twee nieuwe regenwaterputten aangelegd van elk 10.000 l. Die zullen een verstoringsdiepte van ca. 3,20 m kennen. Ze lopen over naar de aan te leggen wadi.

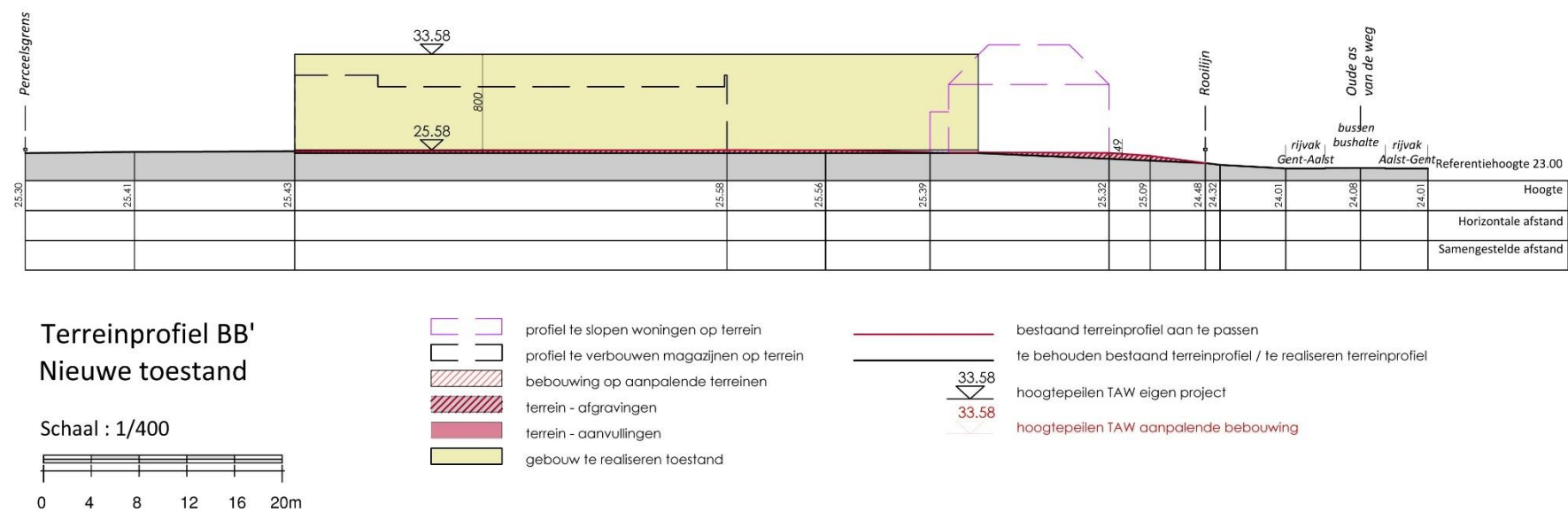
Figuur 6: Inplantingsplan bestaande toestand

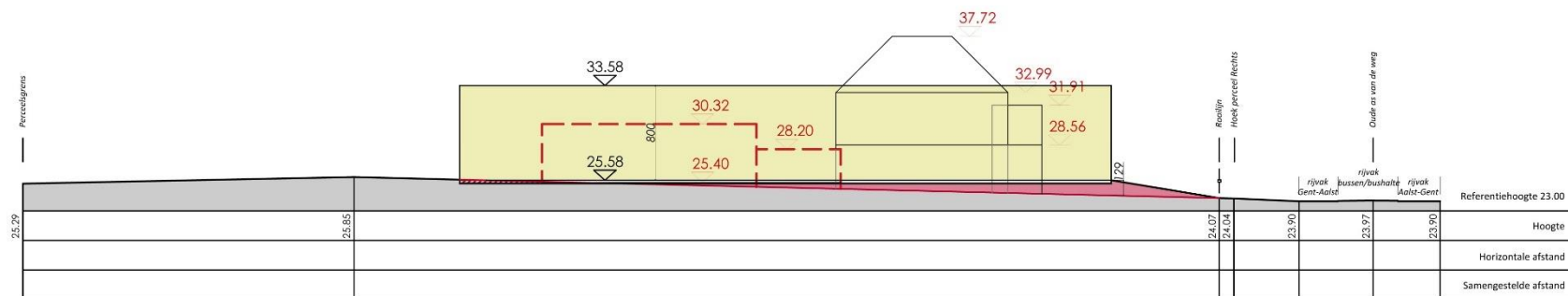
Figuur 7: Inplantingsplan ontworpen toestand

Figuur 8: Rioleringsplan ontworpen toestand

Figuur 9: Terreinprofiel BB

Profiel YY' - aanpalend gebouw rechts (Pierre-Yves) Nieuwe toestand

Schaal : 1/400

- profiel te slopen woningen op terrein
- profiel te verbouwen magazijnen op terrein
- bebouwing op aanpalende terreinen
- terrein - afgravingen
- terrein - aanvullingen
- gebouw te realiseren toestand

- bestaand terreinprofiel aan te passen
- te behouden bestaand terreinprofiel / te realiseren terreinprofiel
- hoogtepeilen TAW eigen project
- hoogtepeilen TAW aanpalende bebouwing

Figuur 10: Terreinprofiel YY

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

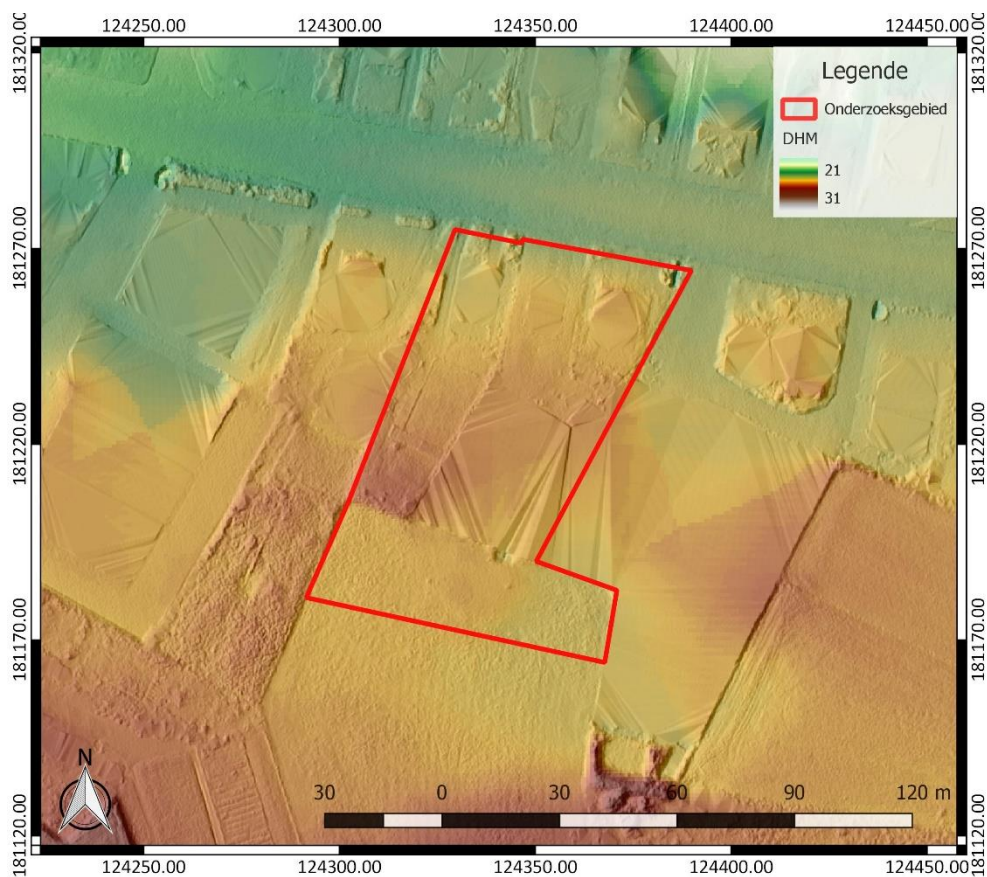
Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuiden van de Gentse steenweg (Figuur 11) en ten oosten van de Zeeldraaierstraat. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden en agrarische gebieden. Hydrografisch behoort het tot het Denderbekken. Ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt de Siezegembeek (Figuur 13). Ten noorden vinden we de Zijpbeek, de Ter Erpenbeek en de Doornbeek.

Geomorfologisch bevindt het onderzoeksgebied zich op een hoogte in de buurt van de Dendervallei, die een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei vormt. Ten noorden van Aalst verbreedt de vallei zich tot een brede, vrij vlakke zandvlakte met een laagterras dat schommelt tussen 10 en 15 m TAW. De oppervlakkige sedimenten zijn leemrijk en werden afgezet tijdens het fluvioperiglaciaal Weichseliaan. Door een lichte eolische herwerking van de sedimenten komen er lokaal kleine ophopingen voor. Ten zuiden van Aalst is de vallei smaller en vormt ze een smalle doorgang doorheen het Schelde-Dender interfluvium en het Dender-Zenne interfluvium. Tijdens het Holoceen heeft de Dender zich ingesneden aan de voet van de tertiaire opduiking van het Dender-Zenne interfluvium. De Dendervallei wordt gekenmerkt door een sterk ontwikkeld westelijk laagterras en een vrij smal oostelijk laagterras. De morfologie van het gebied is vrij vlak. Ze is afkomstig van de fluvioperiglaciale Weichseliaanafzettingen en kende nadien een verdere afvlakking tijdens het Holoceen.³

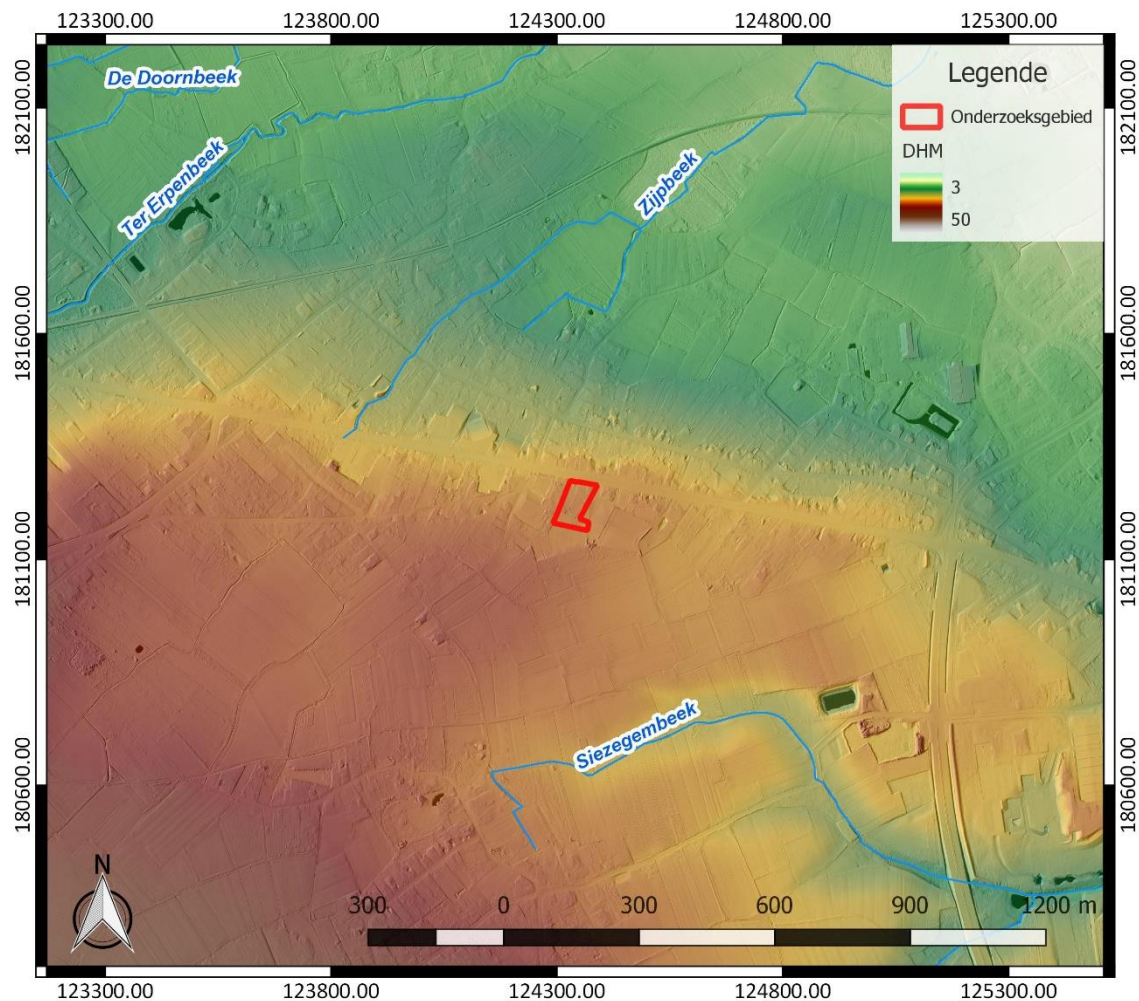
³ Louis 1961, 11; Vermeire *et al.* 1999, 7-8

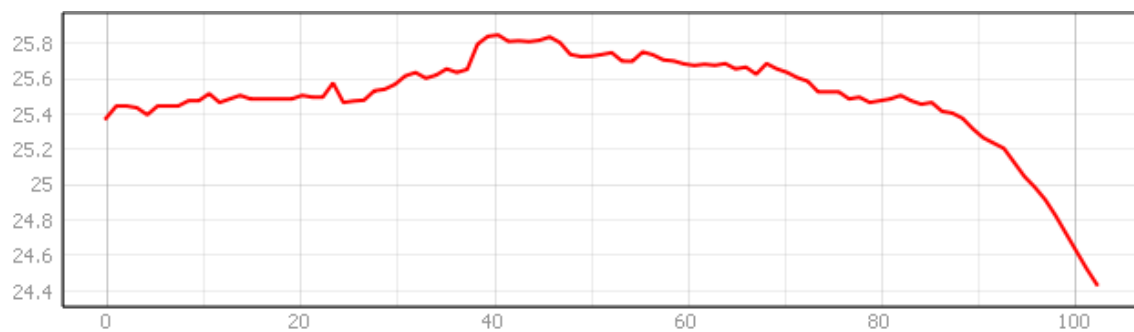
Figuur 11: Luchtfoto van 2022 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 12: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

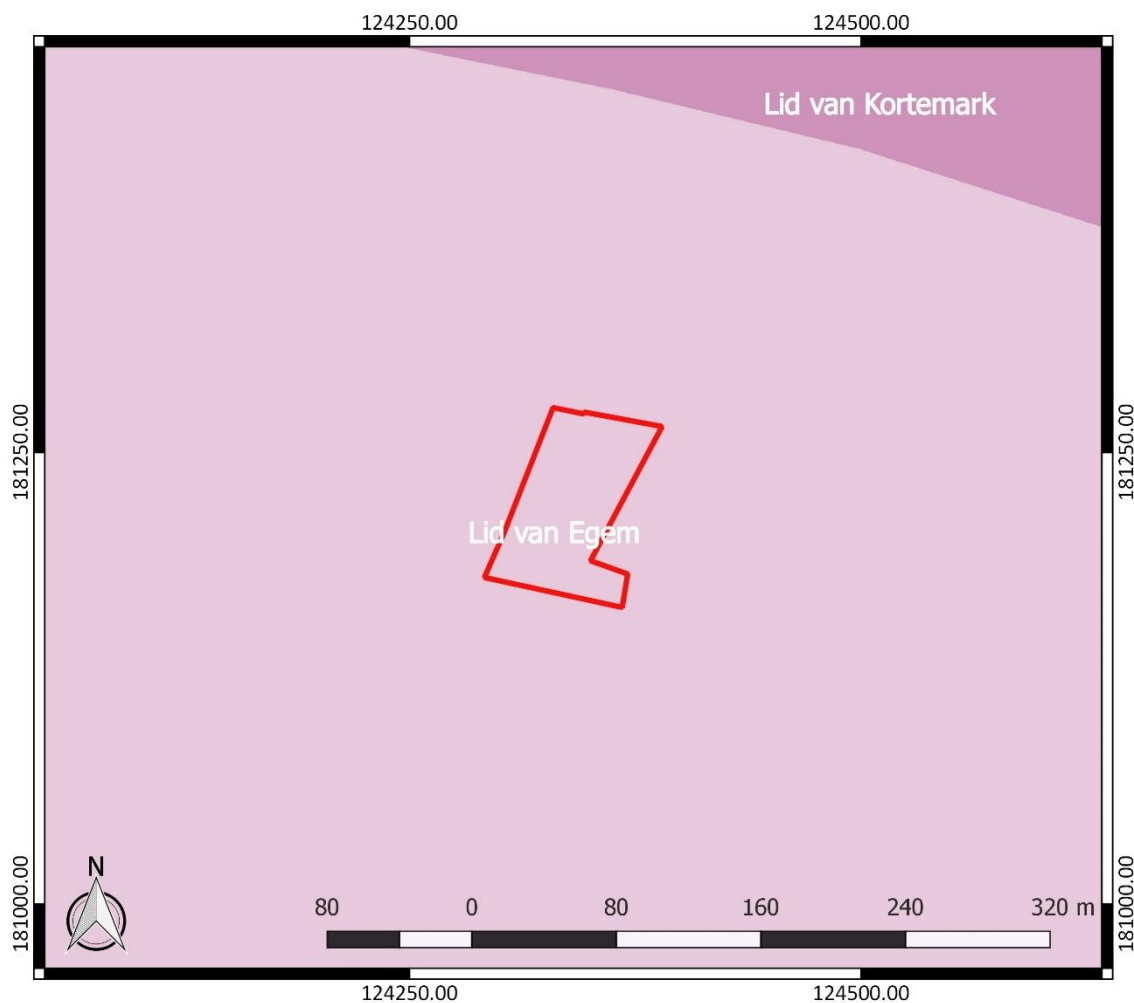

Figuur 13: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 14: Hoogteverloop van zuidzuidwest naar noordnoordoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het terrein is gelegen op een hoger gelegen rug in de nabijheid van een lager gelegen vallei. Het kent een hoogte van 24,4 tot 25,8 m TAW (Figuur 14). Het helt af naar het noordnoordoosten toe.

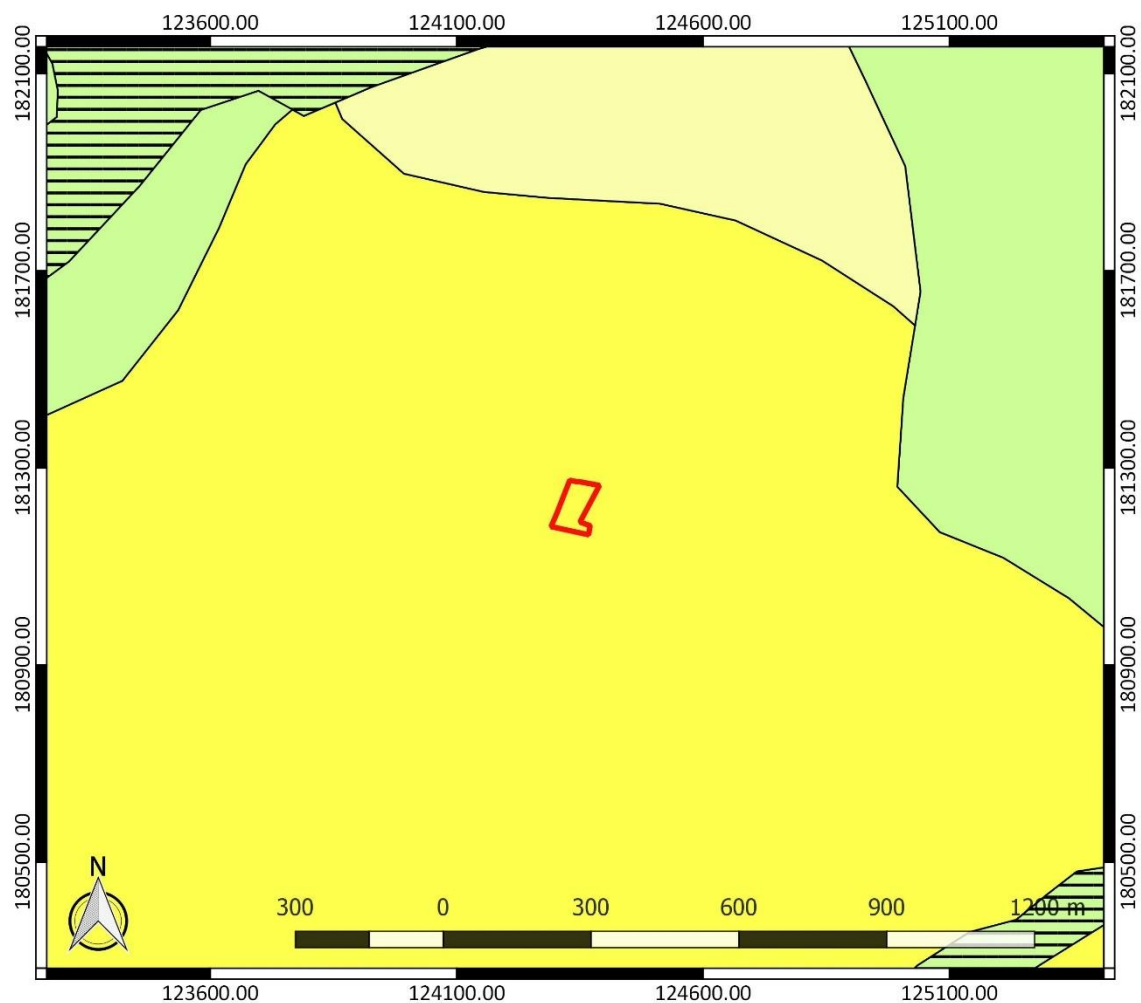
Figuur 15: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 15) bestaat uit het Lid van Egem, dat gekarakteriseerd wordt door grijsgroen zeer fijn zand, dat kleilagen en zandsteenbanken bevat en dat glauconiet- en glimmerhoudend is.⁴

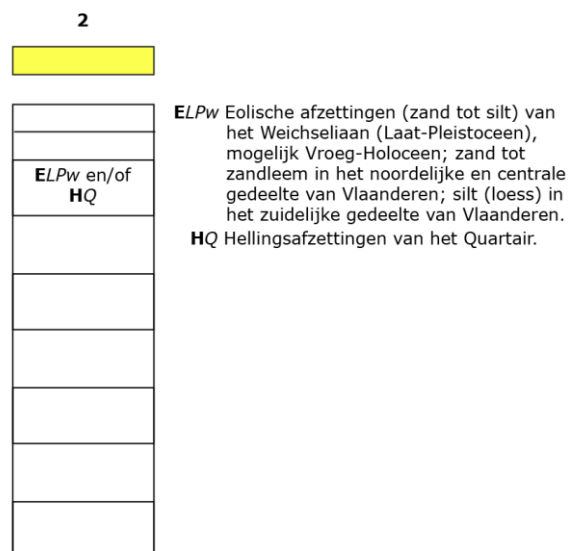
De quartairgeologische kaart (Figuur 16) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

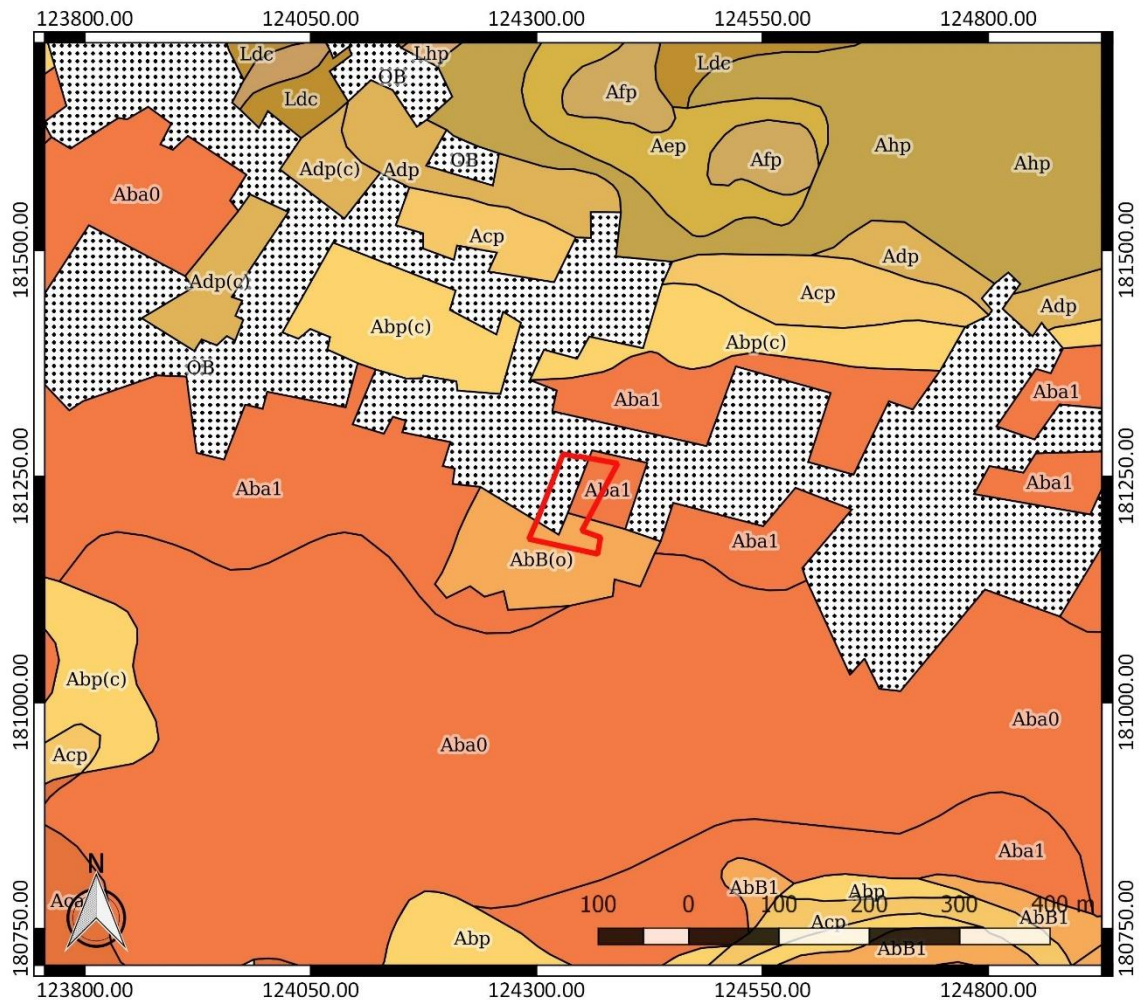
Figuur 16: Quartaairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 17: Legende bij de quartaairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 18) situeert het noordoosten van het onderzoeksgebied ter hoogte van een droge leembodem met textuur B horizont en een dunne A horizont van minder dan 40 cm (Aba1). Het zuiden is volgens de bodemkaart gelegen ter hoogte van een droge leembodem met textuur B of

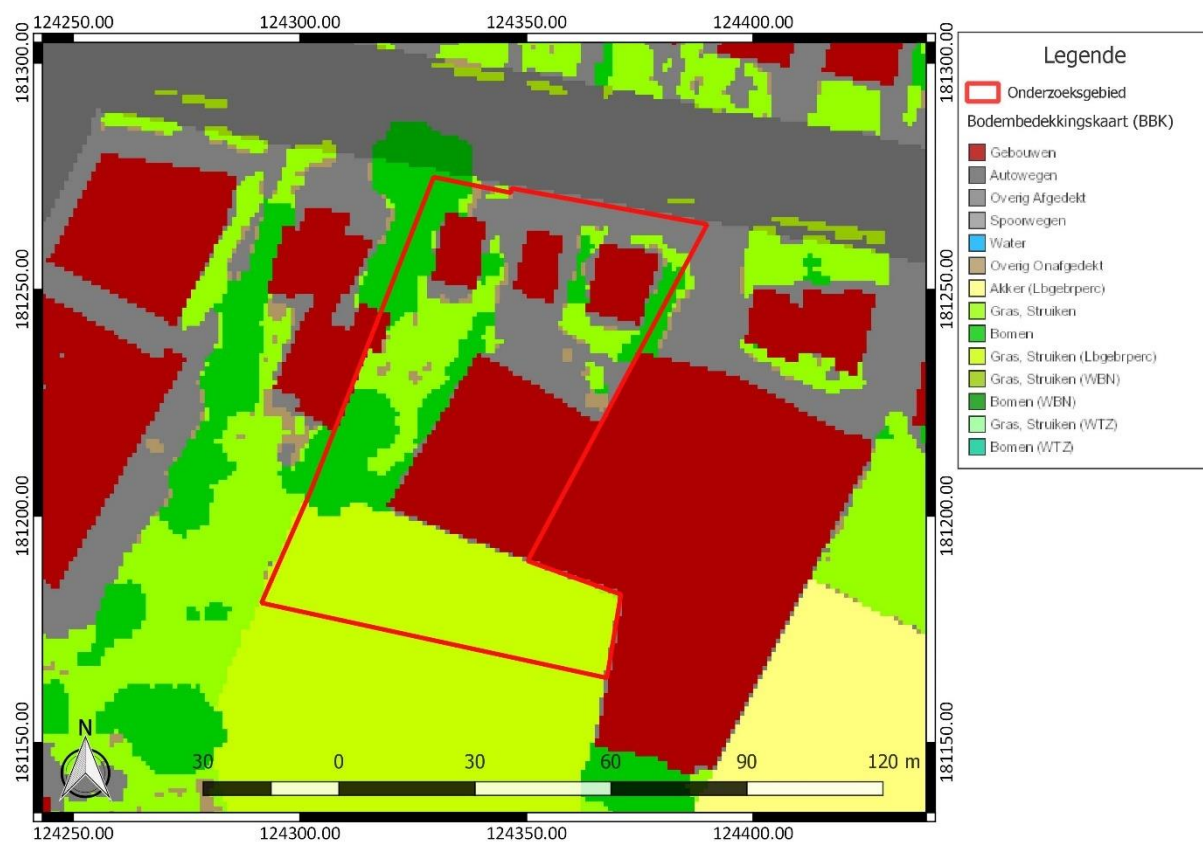
structuur B horizont met sterk antropogene invloed (AbB(o)). Het gaat om zogenaamde uitgebrikte gronden die ontgonnen werden voor de productie van baksteen; Verder naar het zuiden toe vinden we een droge leembodem met textuur B horizont en een dikke A horizont van meer dan 40 cm dik (Aba0). Naar het noorden toe gaat de bodem volgens de bodemkaart over in een droge leembodem zonder profiel en met een bedolven textuur B horizont op minder dan 80 cm diepte (Abp(c)) en een matig droge leembodem zonder profiel (Acp).⁶

Figuur 18: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, bomen en struiken (Figuur 19). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 11). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied zeer laag (Figuur 20).

⁶ Louis 1961, 32-37

Figuur 19: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De naam Aalst heeft een pre-Germaanse oorsprong. De naam zou afgeleid zijn van *alhusta-*, een germanisering van *alkustom*, dat afgeleid is van het Belgische *alkos* en “heiligdom” betekent. Waarschijnlijk bevond zich al van oudsher een belangrijke oversteekplaats op de plaats waar een noordoostelijke uitloper van een leemrug een steilrand vormt met het alluviaal gebied van de Dender. Op deze plaats bevindt de bedding van de rivier zich zeer dicht bij de leemrug. De middeleeuwse stad Aalst heeft zich op deze plaats ontwikkeld. Op de rand van de kouterrug, dicht bij een belangrijke oversteekplaats aan de Dender, zijn Merovingische resten teruggevonden die dateren uit de 5de of de eerste helft van de 6de eeuw. Ze getuigen van een bewoningskern uit de vroege middeleeuwen.⁷

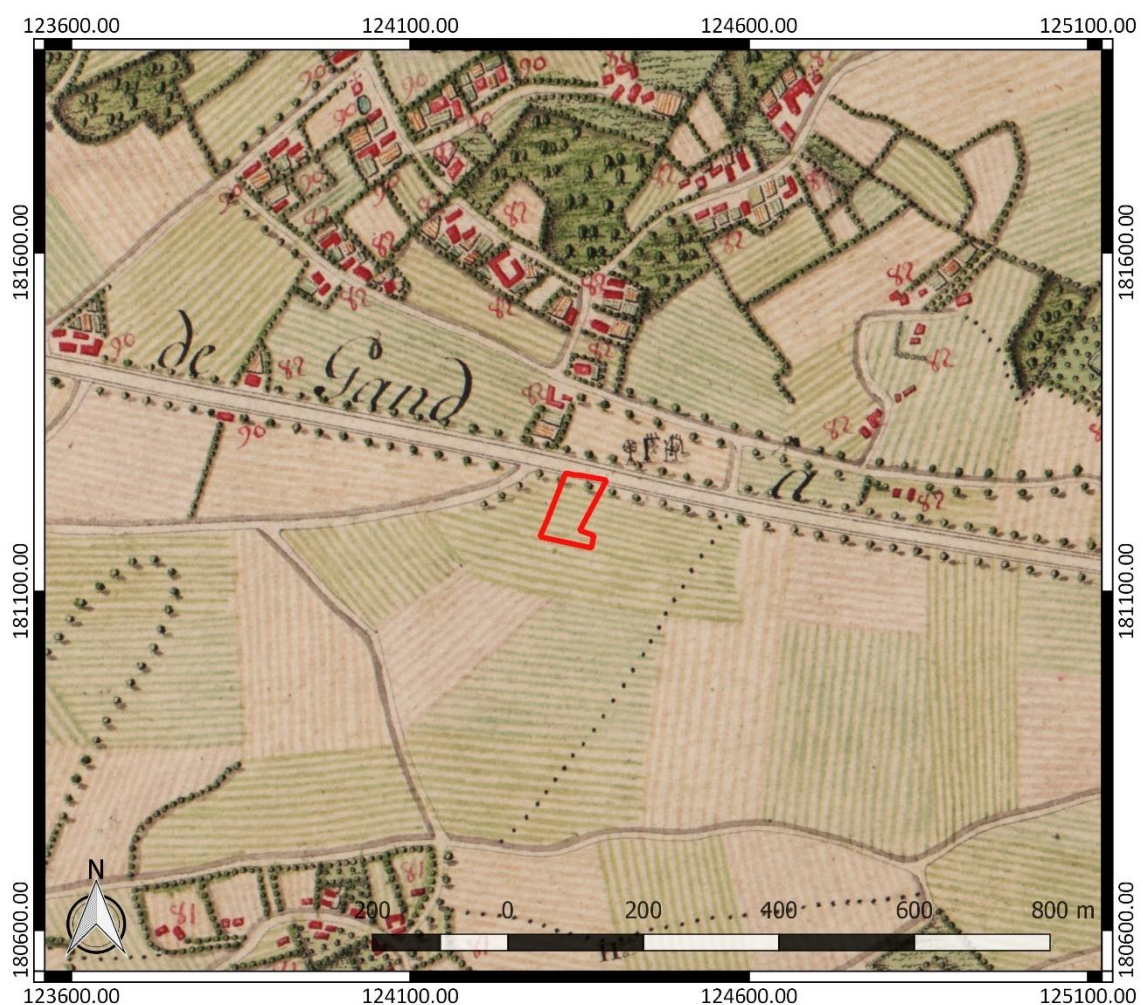
Figuur 21: Villaretkaat met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De oudste teksten die Aalst noemen, stammen uit de 9de eeuw en vermelden eigendommen van de abdij van Lobbes. Er is sprake van de *Villa Alost*, een tweeledig uitgebaat domein, bestaande uit een vronnhof (de centrale exploitatiehoeve) met reserve (die rechtstreeks door de heer geëxploiteerd werd) en tenures (die bewerkt werden door afhankelijke boeren). Verder waren er andere *mansi*, een soort van boerderijen met een vaste oppervlakte aan land, die verplicht waren diensten te leveren en te betalen in geld (voor militaire dienst) en in natura. In de 13de eeuw duidt de benaming *Zelhof*, een Germaanse nederzettingsnaam die verwijst naar een domeincentrum, de locatie van de *Villa Alost*

⁷ De Groote 2013, 6-11

aan. Op ongeveer 75 m afstand lag de Sint-Martinuskerk, de latere parochiekerk, die op basis van de patroonheilige ook nog in de vroege middeleeuwen gesitueerd wordt. De kerk ontstond waarschijnlijk als domeinkerk.⁸

In 1047-1050 werd het noordelijke gebied tussen de Dender en de Schelde als Rijks-Vlaanderen (later het Land van Aalst) bij het graafschap Vlaanderen gevoegd. Aalst fungeerde als zetel van deze nieuwe bestuurlijke eenheid en speelde een belangrijke rol in de verdediging van de nieuwe oostelijke grens van het graafschap. Daarom werd een motteburcht opgetrokken op de rechteroever van de Dender.⁹ Vanaf de bouw van de eerste stadsomwalling kan Aalst definitief als stad beschouwd worden. De aanleg van de omwalling wordt op basis van archeologische gegevens reeds in de tweede helft van de 11de eeuw gesitueerd. Een tweede stadsomwalling werd gebouwd rond het jaar 1200. De stadswallen en grachten bleven beeldbepalend voor het uitzicht van de stad tot in de 17de eeuw. De versterkingen werden afgebroken na de inname van Aalst door de troepen van maarschalk Turenne in 1667.¹⁰

Figuur 22: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), bevindt het onderzoeksgebied zich op enige afstand ten zuiden van de baan

⁸ De Groote 2013, 9

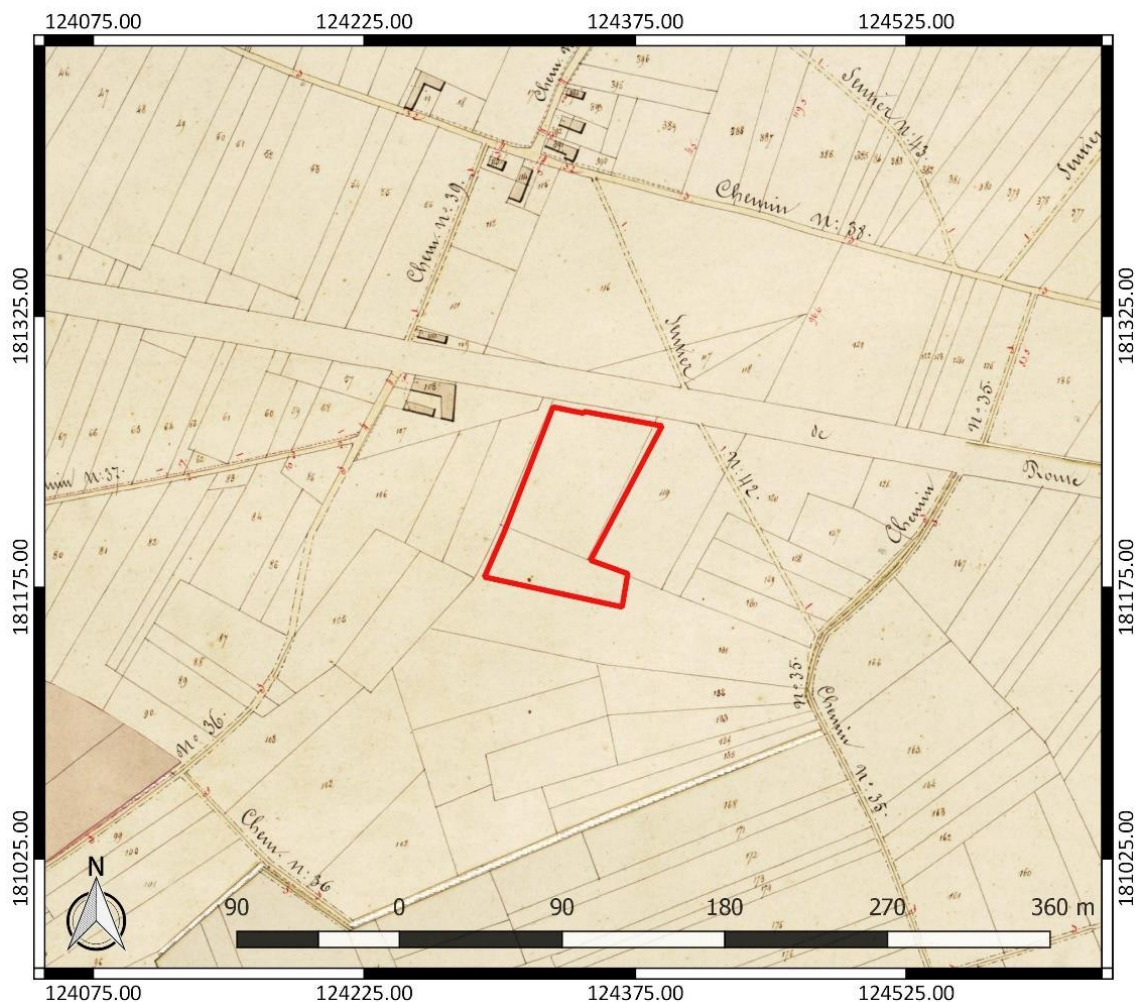
⁹ De Groote 2013, 13

¹⁰ De Groote 2013, 18-25

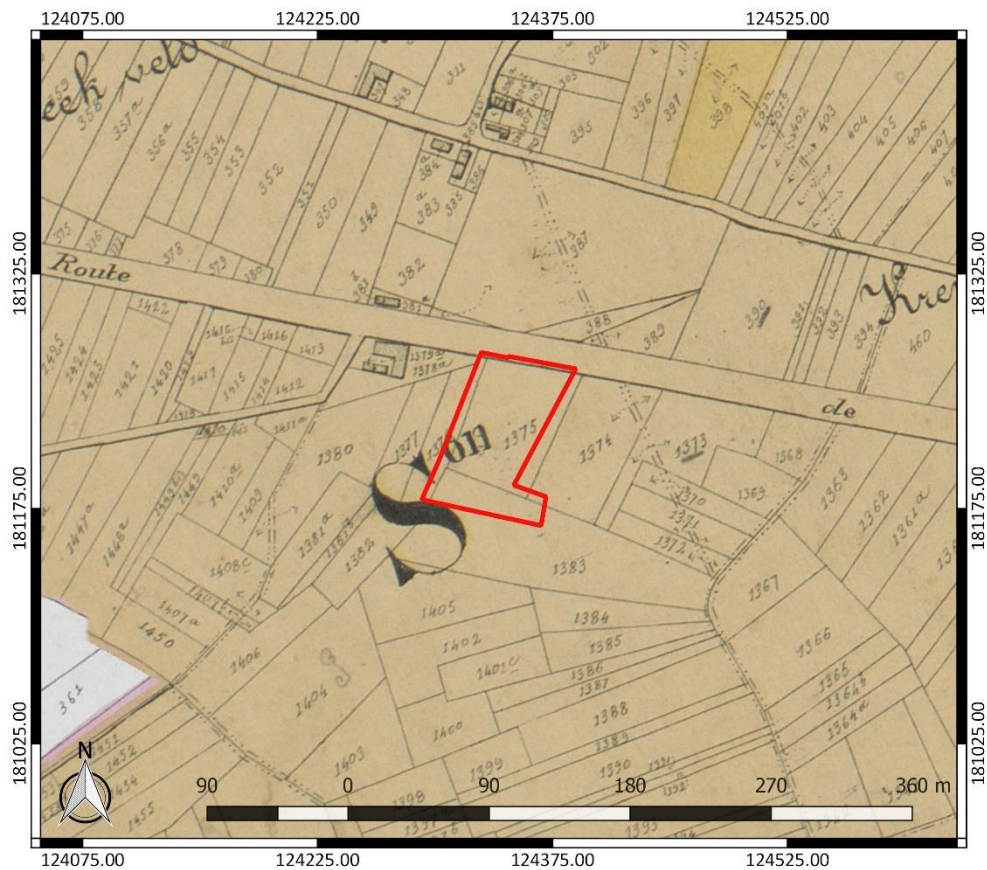
naar Gent (Figuur 21). Het moet echter meer naar het noorden toe gesitueerd worden, grenzend aan de historische voorloper van de huidige Gentse steenweg. Het terrein wordt aangeduid als akkerland. Bebouwing in de omgeving is erg schaars. Ten noordoosten van het onderzoeksgebied is een galg aangegeven.

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is opnieuw te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 22). Op deze kaart grenst het onderzoeksgebied wel duidelijk aan de historische voorloper van de Gentse steenweg. Op korte afstand ten noordoosten is nu een galg te zien. Ten noorden is ook meer bebouwing te zien dan op de voorgaande kaart.

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 23). Ten westen van het terrein zien we bebouwing verschijnen. Ten oosten vinden we de aanduiding van een veldweg. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld als de Atlas der Buurtwegen weer.

Figuur 23: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 24: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 25: Topografische kaart uit 1938 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 26: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 27: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een topografische kaart uit 1938 toont dat het terrein in het noorden en in het zuiden lager ligt dan de rest van het terrein. Ook het terrein dat ten oosten aan het onderzoeksgebied grenst, is aangeduid als een lager liggend terrein. Vermoedelijk heeft dit te maken met leemwinning voor de baksteenproductie.

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 26) toont ons dat het terrein overwegend in gebruik is als akkerland en als grasland. Verder zien we dat de woning in het noordoosten van het onderzoeksgebied in opbouw is. De bebouwing in de omgeving is ook sterk toegenomen. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 27) toont dat de bebouwing in het noorden van het onderzoeksgebied uitgebreid is. We zien nu de drie woningen die vandaag op het terrein aanwezig zijn. Verder zien we ook al de eerste van de twee loodsen die vandaag op het terrein te vinden zijn.

Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 11), met uitzondering van het feit dat er vandaag nog een tweede loods op het terrein aanwezig is. Die werd opgetrokken in 2002.

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 28). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Net ten zuiden van het onderzoeksgebied werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (CAI ID 980975). Er werden greppels, grachten, paalsporen en kuilen aangetroffen. In de aanwezige paalsporen werd een spieker herkend. Een kuil is mogelijk een waterput of -kuil. Het aardewerk uit één van de kuilen wordt in de metaaltijden gedateerd, vermoedelijk de ijzertijd. Een verkennend archeologisch booronderzoek bracht geen steentijd artefacten aan het licht.¹¹ Ter hoogte van CAI ID 158183 zijn wel twee afslagen gevonden die in de steentijd gedateerd worden.¹² Op de Siesegemkouter ten zuiden van het onderzoeksgebied is een grote concentratie van sites aanwezig (CAI ID 31956). Het gaat om artefactensites met lithisch materiaal uit de steentijd, meer bepaald het midden-neolithicum.¹³ Nog meer steentijd artefacten zijn gevonden ter hoogte van CAI ID 31957, 158177, 158179, 158180, 158181, 158182 en 158197.¹⁴

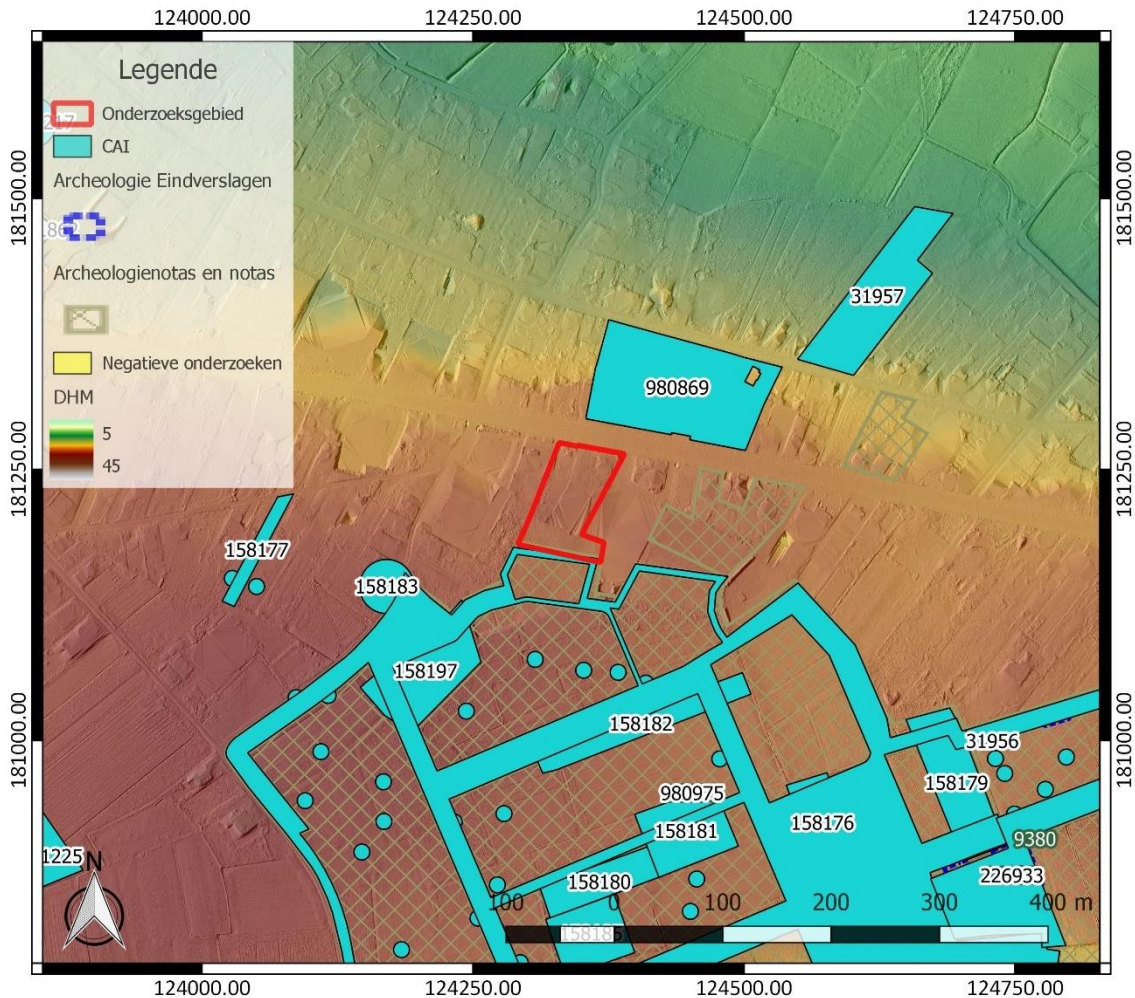
¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Aalst, Siesegemkouter Fase IB [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980975> (geraadpleegd op 25 juli 2023).

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Zeeldraaierstraat (Aalst 82) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158183> (geraadpleegd op 25 juli 2023).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Siesegemkouter [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31956> (geraadpleegd op 25 juli 2023).

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kreupelveld (Aalst 179) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31957> (geraadpleegd op 25 juli 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Oude Heerbaan (Aalst 16) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158177> (geraadpleegd op 25 juli 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Gentse Steenweg (Aalst 23) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158179> (geraadpleegd op 25 juli 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Zeeldraaierstraat (Aalst 28) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158180> (geraadpleegd op 25 juli 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Zeeldraaierstraat (Aalst 31) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158181> (geraadpleegd op 25 juli 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Gentse Steenweg (Aalst 71) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158182> (geraadpleegd op 25 juli 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Zeeldraaierstraat (Aalst 170) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158197> (geraadpleegd op 25 juli 2023).

Naast heel veel steentijd artefacten is er ook sprake van resten uit de metaaltijden en de Romeinse tijd, met de vondst van crematiegraven en kringgreppels (CAI ID 984605).¹⁵ Ook sporen van bewoning uit de metaaltijden zijn aangetroffen (CAI ID 226933). Ze worden vertegenwoordigd door kuilen, paalsporen en grachten.¹⁶

Figuur 28: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

CAI ID 980869 is de aanduiding van een galg, zoals we die ook al zagen op de historische kaarten die hoger aan bod kwamen. Op de Ferrariskaart is niet alleen een galg te zien. Ook een rad op een staak is te zien en een galg opgebouwd uit vier staanders, verbonden door een houten of metalen bovenbouw waaraan de lijken gehangen en tentoongesteld werden. Na het ontbindingsproces werden de lijken ter plaatse begraven.¹⁷

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Siesegemkouter [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/984605> (geraadpleegd op 25 juli 2023).

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Siesegemkouter [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226933> (geraadpleegd op 25 juli 2023).

¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Galg [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980869> (geraadpleegd op 25 juli 2023).

landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat de omgeving van het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent. Het terrein bevindt zich op een hoger gelegen kouter, in de buurt van verschillende waterlopen. Dat dit een gunstige landschappelijke ligging is, blijkt uit de vele reeds gekende archeologische waarden in de omgeving. Die omvatten overwegend steentijd artefacten die waar enger te dateren in het midden-neolithicum geplaatst kunnen worden. Verder is er ook sprake van verschillende gekende resten uit de metaaltijden en de Romeinse tijd. Het gaat zowel om sporen van bewoning als van begraving.

Historische kaarten tonen ons dat het onderzoeksgebied minstens sinds de 18de eeuw lange tijd in gebruik was als akkerland. De bodemkaart en een topografische kaart uit 1938 geven aan dat delen van het terrein in het verleden mogelijk uitgebijt werden. Hierdoor ontstaan vraagtekens bij de bewaringstoestand van het bodemarchief. In het laatste kwart van de 20ste eeuw wordt verder ook bebouwing opgericht op het terrein. Het gaat om woningen en loodsen. De woningen zouden voorzien zijn van een kelder, maar de precieze ligging en verstoringsdiepte zijn niet gekend.

Het uitgevoerde bureauonderzoek doet ons met andere woorden besluiten dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent/kende, maar dat er vraagtekens te plaatsen zijn bij de bewaringstoestand van het bodemarchief.

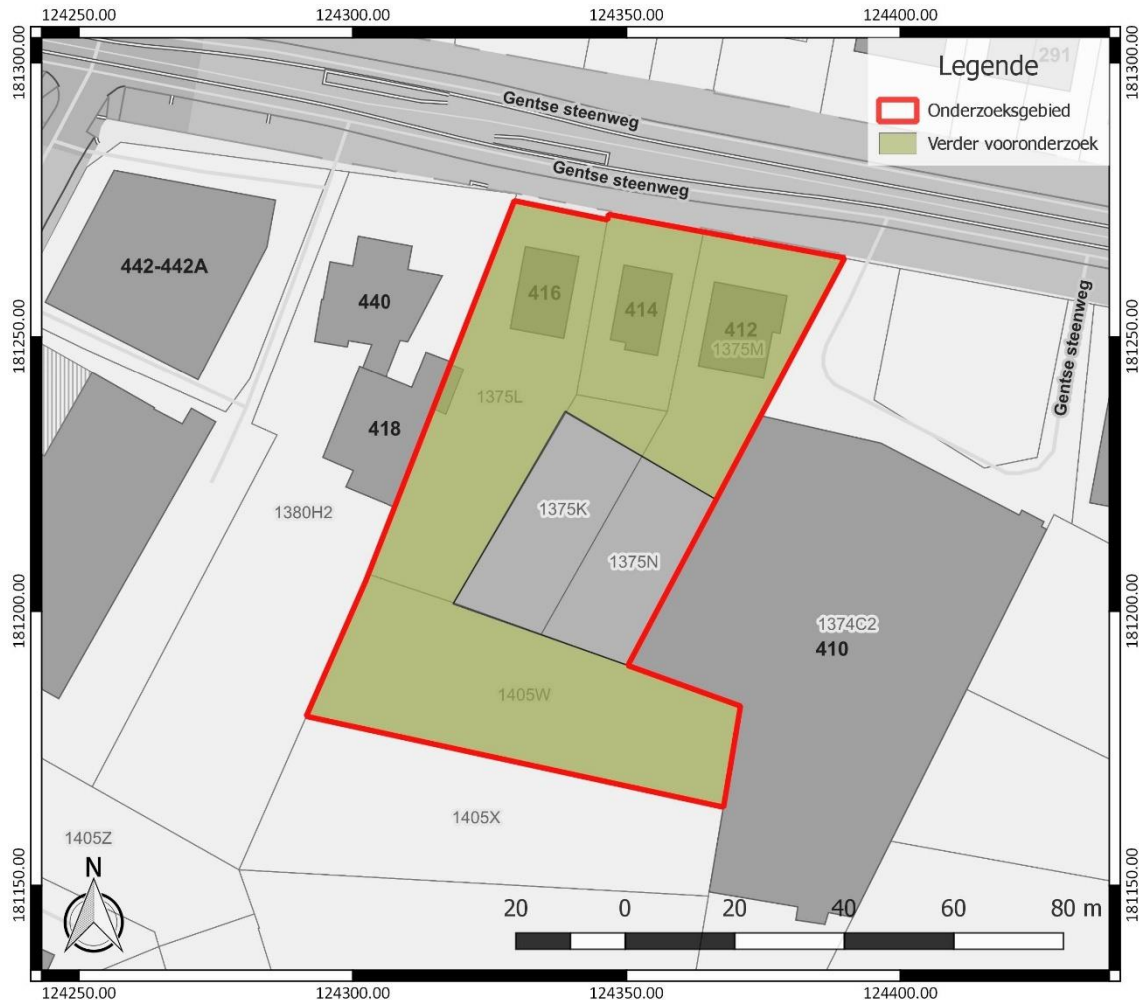
Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen een zone van ca. 4817 m² binnen het onderzoeksgebied worden significante bodemingrepen gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande woningen en verhardingen, de uitbreiding van de bestaande loodsen en omgevingsaanleg. De meeste bodemingrepen kennen een verstoringsdiepte tot ca. 65 cm, al kan dat plaatselijk meer zijn door het aanpassen van het terreinreliëf dat plaatselijk voorzien is. En ter hoogte van de geplande funderingen en nutsvoorzieningen van de uitbreiding van de loods zal ook de verstoringsdiepte van ca. 65 cm overschreden worden. Dit doet besluiten dat binnen de volledige zone van ca. 4817 m² waar significante bodemingrepen gepland worden binnen het onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein en de vele reeds gekende archeologische waarden in de omgeving is er sprake van een hoge archeologische verwachting naar resten uit de steentijd, de metaaltijden en de Romeinse tijd. Het gaat zowel om artefactensites als om sporensites die kunnen voorkomen. Op basis van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein zijn ook relevante archeologische resten uit andere periodes nog niet uit te sluiten. Wel zijn er vraagtekens bij de bewaringstoestand van het bodemarchief. Het is namelijk zo dat er aanwijzingen zijn dat delen van het terrein in het verleden uitgebijt kunnen zijn en de bebouwing aan de straatzijde zou verder

ook onderkelderd zijn. De geplande werken betekenen een bedreiging van het aanwezige bodemarchief in een zone van ca. 4817 m². Gezien het archeologisch potentieel van het terrein, de onduidelijkheid over de bewaringstoestand van het bodemarchief en de bedreiging die uitgaat van de geplande werken is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig in de zone van ca. 4817 m² die bedreigd wordt door de geplande werken.

Figuur 29: Aanduiding van de zone waar verder vooronderzoek nodig is, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn, tenzij uit het landschappelijk bodemonderzoek blijkt dat de bewaringstoestand van het bodemarchief te slecht is om nog relevante archeologische resten aan te kunnen treffen. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de uitbreiding van de bestaande loodsen op het terrein, diende een archeologienota opgemaakt te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat de omgeving van het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent. Er is sprake van een verwachting naar zowel artefactensites als sporensites. De gekende archeologische waarden in de omgeving dateren vooral uit de steentijd, de metaaltijden en de Romeinse tijd, maar omwille van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein zijn relevante archeologische resten uit andere periodes op dit moment ook nog niet uit te sluiten. Wel zijn er vraagtekens te plaatsen bij de bewaringstoestand van het bodemarchief. Zo zijn er enerzijds aanwijzingen dat delen van het terrein in het verleden mogelijk uitgebikt zijn. Anderzijds zou de bestaande bebouwing aan de straatzijde onderkelderde zijn. Wat de impact daarvan geweest is op het bodemarchief en wat dit betekent naar het archeologisch potentieel van het terrein toe, moet blijken uit bijkomend onderzoek op het terrein. Dit bijkomend onderzoek is nodig omwille van het archeologisch potentieel van het terrein, de onduidelijkheid over de bewaringstoestand van het bodemarchief en de bedreiging van het bodemarchief die uitgaat van de geplande werken.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

De Groote, K., 2013: De stadswording van Aalst. Of hoe een Merovingische nederzetting uitgroeide tot een laatmiddeleeuwse stad, *M&L. Monumenten, landschappen en archeologie*, 31-1, 4-32.

Louis, A., 1961: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Aalst 71 E*, Gent.

Vermeire, S./G. De Moor/R. Adams, 1999: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 22 Gent*, Leuven.

4.2 Websites

Cartesius (2023)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2023)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2023)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2023)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2023)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2023)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

